

KJAK

Endar lívið, tá barnið fer í skúla?

Gitte Klein

*lærari, marknaðarførings-
økonomur og Stud. Master
í Positivari sálarfrøði*

Tað er gleðiligt, at kjakið um forskúlan aftur er komið á breddan. Her sipi eg til samrøðuna í Góðan morgun Føroyar 25.02.2013 har Bergljót Debes Hentze tosaði við Philip Philbrow og fyrsta læraran í Leirvíkar skúla.

Vil allarfyrrst viðmerkja, at vit hava tveir dreingir, sum báðir hava gingið í vøggustovu og barnagarði, og hava vit alt gott at bera námsfrøðingunum á stovnunum. Harumframt eru vit í teirri hepnu støðu, at báðir hava gingið í forskúla. Báðir dreingirnir fylla síðst í árinum og vóru 5 ára gamlir, tá teir fóru í forskúla. Hetta velji eg at viðmerkja, tí tað sambært kjakinum var ein týðningarmikil detalja. Vit hava verið sera glað fyri stovnarnar, ið børn okkara hava gingið á, eins og vit hava verið sera glað fyri forskúlan. Men hvørt til sína tíð. So er tað sagt.

Heila barnið

Í kjakinum komu fram fleiri áhugaverd ting, sum eg havi hug at gera viðmerkingar til. Jógvan Philbrow vísti m.a. á at námsfrøðingar eru ekspertar í at taka sær av fjølbroyttu menning barn-

sins - at síggja barnið sum eina heild. Av tí at námsfrøðingarnir hava hesa hollu vitan um heila barnið, er tað best, at børnini eru á stovni heldur enn í forskúla.

Nú eri eg sjálv útbúgvinn lærari. Tá eg gekk á lærarskúla, gekk eg fyrsta árið í flokki saman við námsfrøðingum. Hetta var ein royndarskipan, sum datt niður fyri aftur árið eftir, men orsøkin til at hon varð sett á stovn, var helst tí, at mann metti, at undirvísingin í ávísunum lærugreinum eitt nú námsfrøði og sálarfrøði var hin sama, líkamikið um tú vart námsfrøðingur ella lærari. Hetta merkir, at frálæran, sum lærarar fáa í námsfrøði og sálarfrøði, eigur at vera á nøkulunda sama støði sum hjá námsfrøðingunum. Og tí skuldu lærarar alt annað líka verið eins væl fyri at síggja barnið sum eina heild, sum námsfrøðingarnir eru. At vit – lærarar og námsfrøðingar, saman kunnu lyfta tyngri tøk, er ein heilt onnur søga, sum eg komið inn aftur á um eina løtu.

Læring og samskipti

Eitt annað, sum Jógvan

vísti á, er, at vit mangla tilfar á føroyskum, og at børn ikki síggja føroyska málið í miðlunum. Hetta er sjálvandi eitt øki, sum vit eiga at menna. Jógvan vísir eisini á, at børn duga flótandi danskt, tí tey hava lært hetta í miðlunum, og at tað tí ber til at læra nógv uttan at vera í skúla. Her eri eg púra samd í, at mann kann læra nøkur ting gjøgnum miðlar m.a. eitt mál. Men verulig læring fer fram í samskipti ella samskipti við onnur. Børn læra í samskipti við onnur, ið eru frammanfyri tey í menning á ávísunum økjum. Tey læra sostatt í samskipti við onnur børn ella námsfrøðingar, lærarar og foreldur.

Børn sum sita frammanfyri miðlum ella skermi ein stóran part av degnum mangla menniskjaliga samskiptið og eru tí í vanda fyri, at tey ikki menna tann partin av heilanum, har m.a. tey empatisku evnini liggja. Tí er neyðugt at børn eru umgird av fólki, ið kunnu hjálpa teimum at mennast.

Fáa trupulleikar í skúlanum

Jógvan sigur, at børn, sum hava gingið í barnagarði uttan stórvegis trupulleikar ofta fáa trupulleikar av ymiskum slag, tá tey koma í skúla. Her rokni eg við, at hann sipar til atferðartrupulleikar. Kanska hongur hetta eisini saman við tí sannroynd, at meðan ein lærari einsamallur hevur 25 næmingar undir sær, hava fleiri námsfrøðingar 16 børn undir sær í barnagarðinum.

Hetta merkir, at ein námsfrøðingur kann fara ein túr við barninum, sum hevur ein ringan dag, meðan hinir ansa restini av børnunum. Lærarin er sum nevnt einsamallur, og hevur ikki tann møguleikan. Ein loysn á hesum trupulleika, kundi verið, at ein námsfrøðingur kemur inn í skúlan sum ein natúrligur partur av innskúlingini, og soleiðis fær hjálpt læraranum, tá hann stendur í hesi støðu, sum Jógvan sipar til.

Í hesum sambandi havi eg eisini hug at viðmerkja, at fleiri børn koma í fyrsta flokk, sum hava havt stuðul øll barnagarðsárin. Tá tey koma í skúla, fylgir stuðulin ikki við, so tað sum Jógvan vísir á gongur sanniliga eisini hinvegin.

Friður - eisini í barnagarðinum

Jógvan sigur, at fleiri børn hava ilt við at sita still. Tað er stórrur munur á at hava veruligar atferðatrupulleikar og so hava trupult við at sita stillur. Sjálvt í barnagørðum er tørvur á friði, tí friður er so grundleggjandi fyri hugsavnan. Hugsíð bert um stóru oyruni, sum lýsa reytt úti á ymisku stovnunum, um gangurin gerst ov stórrur. Oyruni bera tibetur boð um, at friður eisini krevst í barnagarðinum. Hetta er ikki nakað serligt, sum bert er galdani í skúlahøpi.

Brúgvín um áanna

Jógvan vísir á, at tað natúrliga er, at námsfrøðingarnir hava børnini. Hann sær fyri sær

eina skipan har lærari kemur á stovnin tveir tímar um vikuna at undirvísa børnum. Hetta haldi eg ikki vera eina skilagóða loysn. Tá vit tosa um forskúla, tosa vit oftast um at fyrireika børnini til at fara í skúla. Vit byggja brúgv frá barnagarði til skúla. Um vit hugsa um bukkarnar Brúsi, so fóru teir yvir um áanna at eta. Teir fóru frá einum staði í eitt annað, og tað er helst tað, sum er meiningin við brúnni. At mann fer yvirum hana.

Í míni verð er tað natúrliga, at forskúlin er partur av skúlanum. Og at námsfrøðingarnir leiða børnini yvirum. At teir eru hjá børnunum eina tíð. Hetta kann mann gera í og við at námsfrøðingar arbeiða í innskúlingini saman við læraranum.

Tá børn flyta frá vøggustovu yvir í barnagarð, er tað heldur eingin, sum fyrireikar børnini at fara í barnagarð við at seta ein námsfrøðing frá barnagarðinum yvri í vøggustovuna at arbeiða í eitt ár, soleiðis sum mann hugsar sær at fyrireika børnini til skúlan, við at seta ein lærara at vitja barnagarðin í eitt ár, áðrenn barnið kemur í skúla. Barnið lærir tá læraran at kenna, men ikki alt annað kring skúlan eitt nú fysiska umhvørvið, gerandisdagin og tær reglur, ið eru á staðnum.

Svarti skúli

Vit eru so ómetaliga bangin fyri at fylgja børnum okkara inn um skúlagátt. Um tað er tí, at vit hava eina fatan av skúla sum svartu skúlin, vit

sjálvi gingu í, so skilji eg væl óttan. Men sannleikin er, at tey, sum taka móti børnum í innskúlingini oftast sjálvi hava valt hetta av áhuga, og tí tey kenna seg fòran fyri at taka móti hesi avbjóðing, sum tað er at hava innskúlingina. Tey duga at síggja tørvin hjá ymsiku næmingunum og at geva ymsiku næmingunum nøktandi avbjóðingar. Sjálvandi kann tað svipsa, og tað eru dømi um, at innskúlingin ikki er hepnast í tann mun, hon átti, men hetta er sanniliga eisini at síggja úti á stovnum. Tvs. at tað eru námsfrøðingar, sum fáa eina uppgávu, sum teir ikki megna. Í tann mun er eingin munur á lærara og námsfrøðingi.

Skúlabúgvinn

Tað eru dømi um børn, ið ikki eru búgvinn at koma í skúla. Men tí slepst ikki undan, heldur ikki um vit gera lógir, ið siga, at børn skulu í fyrsta flokk sum 12 ára gomul. Vit eru øll ymisk. Og spurningurin er, um vit skulu tillaga skipanina til tey fáu børnini, sum ikki megna at fara í skúla sum 6 ára gomul, ella um vit hinvegin skulu tillaga hana til fjøldina, sum hevur gott av at fara í skúla 6 ára gomul. Sum er, er einki til hindurs fyri, at børn, sum ikki eru klár at fara í skúla, bíða í eitt ár, og tað verður heldur eingin trupulleiki, tá forskúlin kemur. Tey, sum ikki eru klár at fara í skúla, eru kanska júst tey, ið hava

Framhald á s. 19

Framhald av síðu 19

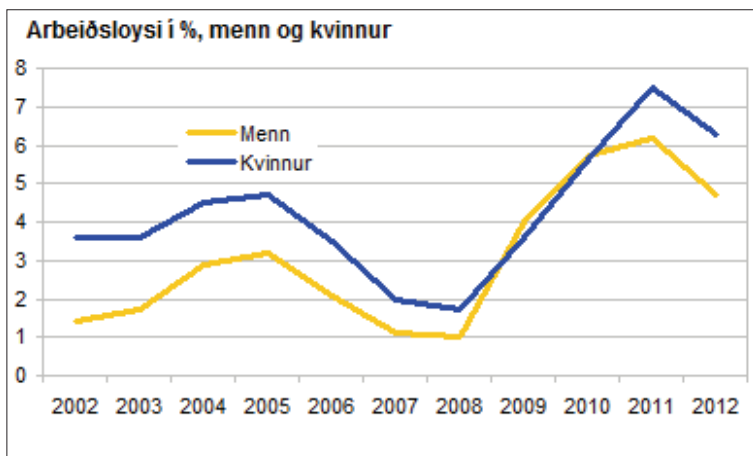
TÍÐARGREIN

Arbeidsloysi rakar kvinnur meinari

Tað er heldur ongin loyna, at tað er í størri mun eru kvinnur enn menn, sum verða rakt av

arbeidsloysi sambært myndini fyri árinu 2002-2012.

Tað er eisini við til at økja um inntøkumunin, at arbeidsloysið er størri millum kvinnur. Men

hví tað tykist at skula blíva við at vera so, átti at veri upplagt hjá fakfeløgnum at funnið útav.

Stytttri arbeidsviku og betri farloyvisskipanir!

Arbeidsmarknaðurin hevur verið og er enn tann avgerandi stríðsvøllurin fyri javnrættindum, eisini millum kvinnur og menn. Tað er sjón fyri søgn, at føroysku kvinnurnar standa sterkar á arbeidsmarknaðinum, men tað er líka so sjónligt, at tær fáa ikki nóg mikið burtur úr hesum. Tað vísa serliga teir stóru inntøkumunirnir.

Haldi ein tann størsta trupulleikan í hesum sambandi vera lyndi til at arbeiða niðurstetta tíð. Tað kann sjálvsagt vera eitt persónligt val. Men skilji ikki,

hví tað so í størri mun skal vera eitt persónligt val hjá kvinnum enn hjá monnum. Tí trúgvi eg heldur, at tað eru viðurskipti á arbeidsmarknaðinum sjálvum, vit skulu gera nakað við.

Her er upplagt at fara eftir tí longu arbeidsvikuni, sum í langar tíðir hevur staðið óbroytt. Stundin er komin til at seta eina stytting av arbeidsvikuni í verk, so hon í nøkrum stigum kann minkast úr 40 niður í t.d. 35 tímar.

Harafturat er alneyðugt at betra um farloyvisskipanar á arbeidsmarknaðinum, sum kunnu medvirka til at menn átaka sær ein størri part av teirra javnbjóðis skyldum í familjuni – men sum í dag fyri nógv tann mesta partin hanga á kvinnum.

Tað eru bert fakfeløgini, ið hava nógvvar kvinnur í sínum limaskara, sum kunnu gera nakað við hetta. Tað er eisini teirra skylda.

Ivist ikki í, at fáa vit eina gongd móti styttri arbeidsviku og betri farloyvisskipanum, fáa vit at síggja, at munurin millum kvinnur og menn í arbeiðstíð fer at minka. Tá fer ikki bara javnstøðan í inntøkum eisini at batna, men eisini kenslan av felags ábyrgd og javnstøðu millum menn og kvinnur í øllum lutum.